

Календар знаменних і пам'ятних дат
(The Calendar of Significant and Memorable dates – **January-2025**)

Січень

1 січня – Новорічне свято

Це одне з найдавніших і найпопулярніших свят, яке люблять і завжди з нетерпінням чекають люди різного віку багатьох країн і континентів. Відзначають його в більшості країн Європи 1 січня.

1 січня – Всесвітній день миру (*World Day of Peace*) або День всесвітніх молитов про мир

Започатковано Всесвітній день миру 8 грудня 1967 року головою католицької церкви Папою Римським Павлом VI. Генеральна Асамблея ООН проголосила це свято офіційним 17 грудня 1969 року. Відзначають його в перший день кожного нового року. Віруючі християни, об'єднуючись, здійснюють цього дня спільні молитви за мир на всій планеті, за припинення всіх кровопролитних війн.

1 січня – Всесвітній день сім'ї (*Global Family Day*)

Подія, що відзначається щороку 1 січня, є днем єдності, миру та вдячності за сімейні зв'язки. *Концепція Всесвітнього дня сім'ї виникла наприкінці ХХ століття в інтересах дітей планети.* Глобальний день миру та єдності сім'ї був натхненний книгою Лінди Гровер «Один день миру – 1 січня 2000 року». Із 2001 року Всесвітній день сім'ї є щорічним святом. Це день, який виходить за межі географічних кордонів і культурних відмінностей, підкреслюючи нашу приналежність до однієї великої глобальної родини. *Світанок нового року приносить із собою атмосферу надії та оновлення,* а Всесвітній день сім'ї посилює ці почуття.

1 січня – День зобов'язань (*Commitment Day*)

Це день, який заохочує людину робити значущі кроки до виконання своїх зобов'язань, що часто включають обіцянки, дані іншим. Уперше його відзначали в 1960 році, хоча він має коріння в різних історичних і культурних практиках. *Цей день дає можливість розпочати нові починання або зміцнити свої зобов'язання: особисті, професійні, родинні.* Наприклад, пообіцяти дотримуватися здорової дієти, регулярно займатися спортом або відмовитися від шкідливих звичок, вивчати нову мову, опанувати нові навички, знайти кар'єрний шлях, присвячувати більше часу дітям, брати участь у спільних заходах і зміцнювати сімейні зв'язки тощо.

2 січня – День мотивації та натхнення (*Motivation and Inspiration Day*)

Перший День мотивації та натхнення пройшов у США 18 грудня 2001 року, після страшної вересневої трагедії. А з 2 січня 2002 року його почали відзначати в усьому світі, адже без натхнення життя стає сірим, не приносить радості та

задоволення, людина перестає прагнути розвитку й удосконалення, дуже швидко починає деградувати. Саме завдяки мотивації та натхненню у світі з'являються відкриття, створюються шедеври мистецтва. **Мета проведення цього дня** – стимулювати людей постійно рухатись у напрямку своєї мрії.

«Успіх – це не підсумок мрій, а підсумок творчої праці» (*Сергій Жадан*, український поет, прозаїк і перекладач, один із найвідоміших сучасних українських літераторів).

2 січня – День наукової фантастики (Science Fiction Day)

Це міжнародне свято, засноване в США, традиційно проводиться у світі щорічно 2 січня, оскільки саме в цей день 1920 року народився *один із найвідоміших письменників-фантастів Айзек Азімов*, професор біохімії, автор збірника «Все про роботів», «Трилогії про Фундацію». Разом із Робертом А. Гайнлайном («Зоряний десант») і Артуром К. Кларком («2001 рік: космічна Одиссея») він є одним із трьох найвпливовіших письменників-фантастів усіх часів. Словосполучення «наукова фантастика» вперше було використано у пресі в 1851 році. **Батьком наукової фантастики вважається французький письменник Жюль Верн**, який започаткував цей жанр. *Один із найвидатніших фантастів усіх часів – Герберт Веллс*. Також користуються популярністю твори Френка Герберта, Рея Бредбері, Вільямса Гібсона, який заснував жанр кіберпанку.

3 січня – Міжнародний день здоров'я душі та тіла

Початок нового року – це ще один привід створити «нового себе». За твердженням фахівців, зв'язок розуму, тіла й душі відіграє важливу роль у здоров'ї та добробуті людини: емоції, цілі, духовний досвід, переконання, дії та звички впливають на гармонію душі й тіла. Тому цей день – гарна нагода почати жити по-новому. Підтверджує цю думку і крилатий латинський вислів:

Mens sana in corpore sano (Iuvenalis) – Здоровий дух у здоровому тілі (Децим Юлій Ювенал, I – II ст. н. е., видатний римський поет).

3 січня – 250 років від дня народження Йогана Вільгельма Зюферна (1775 – 1829), німецького педагога

Йоган Зюферн – представник неогуманізму, прихильник і послідовник педагогічних ідей І. Г. Песталоцці, працівник Міністерства освіти Прусії. Відомий як автор проекту реорганізації школи, згідно з яким шкільна система мала складатися з трьох взаємозв'язаних ступенів: елементарної школи, міської школи та гімназії. В основу цього проекту було покладено ідеї єдиної школи й національного виховання. У реформі школи вбачав шлях оновлення всього культурного життя країни. Проект підтримав Вільгельм фон Гумбольдт.

3 січня – 130 років від дня народження Бориса Миколайовича Лятошинського (1895 – 1968), українського композитора, диригента, педагога, громадського діяча

Борис Лятошинський – один із основоположників модернізму в українській класичній музиці. Його творчість відіграла значну роль у наближенні українського симфонізму до європейського рівня, вирізняється глибиною філософсько-етичних концепцій, яскравим індивідуальним стилем, позначена широким жанровим діапазоном і унікальною образною системою. Мистецькі здобутки Бориса Леонтовича в різних галузях стимулювали тенденцію розширення жанрової та стильової палітри української музики. Він є фундатором композиторської школи, яка активно розвивалась і вирізнялась оновленням музичної мови.

Творчий доробок митця: опери, п'ять симфоній, три симфонічні поеми, п'ять струнних квартетів, романси, кантати, музика до драматичних спектаклів, кінофільмів тощо.

Значну частину свого життя Борис Лятошинський присвятив педагогічній діяльності. Серед його учнів відомі українські композитори: Леонід Грабовський, Леся Дичко, Іван Карабиць, Микола Полоз, Валерій Польовий, Валентин Сильвестров, Володимир Загорцев, Євген Станкович, Ігор Шамо, Георгій Мірецький. Вони вивели українську композиторську школу на світові обрії.

4 січня – Всесвітній день абетки Брайля

Генеральна Асамблея ООН 17 грудня 2018 року ухвалила резолюцію (A/RES/73/161), якою проголосила 4 січня Всесвітнім днем абетки Брайля (це день народження її автора Луї Брайля, відомого французького тифлопедагога), що з 2019 року відзначається щорічно. Відповідно до Конвенції про права осіб з інвалідністю унікальна абетка Брайля є засобом спілкування незрячих і має важливе значення в розвитку й освіті цієї верстви населення, доступі до інформації, реалізації права на свободу висловлювання поглядів і переконань.

4 січня – 240 років від дня народження Якоба Людвіга Карла Грімма (1785 – 1863), німецького казкаря, філолога, міфолога

Якоб Грімм, як і його брат Вільгельм, представник гейдельберзьких романтиків, які ставили за мету відродження громадського та наукового інтересу до народної культури (**фольклору**). Він є основоположником міфологічної школи у фольклористиці (книга «**Німецька міфологія**», 1875). Разом із братом склав знамениту збірку «Дитячі та сімейні казки» (у трьох томах). **Головна праця життя братів Грімм** – книги з історії та граматики **німецької мови**, «Словник німецької мови» (у 32 томах, незавершений).

5 січня – 145 років від дня народження Василя Миколайовича Верховинця (справжнє – Костів; 1880 – 1938), українського композитора, хорового диригента, хореографа, фольклориста, етнографа

Василь Верховинець – **перший теоретик українського народного танцю**, відомий як педагог, завідувач кафедри мистецтвознавства Полтавського педагогічного інституту, **викладач** Київського музично-драматичного інституту імені М. В. Лисенка, **Харківського музично-драматичного інституту**.

Також він є автором праць «Українське весілля», «Українські танці», «Теорія українського народного танцю» та збірників дитячих ігор і пісень. У 1935 році Верховинець *готував колективи оперних театрів із Києва та Харкова до участі в Першому міжнародному фестивалі народного танцю*, який проводився в Лондоні. Після виконання українськими танцюристами «Гопака» зал заgrimів оплесками. *Максим Рильський назвав Василя Верховинця «чародієм українського танцю»*. На жаль, за вигаданим звинуваченням в організації повстання проти радянської влади великого митця заарештували й розстріляли в Києві 11 квітня 1938 року.

5 січня – 135 років від дня народження Євгена Михайловича Грицака (1890 – 1944), українського педагога, мовознавця, етнографа, публіциста, громадського діяча

Євген Грицак учителював у Миргороді та Києві, відомий як директор гімназії в Подільській губернії, професор українських гімназій у Перемишлі та Ярославі (Польща). Викладав українську й латинську мови, пропедевтику. *Автор наукових праць і статей з мовознавства, літератури, історії, педагогіки*, зокрема «Дитина в українських народних повір'ях і в народному лічництві: На основі дослідів народного побуту в селі Могильна повіту Гайсин на Поділлі і в деяких околицях Галичини», «Народна великодня термінологія», «З історії книжкового руху на Великій Україні (1917 – 1922)», укладач шкільних підручників з української мови. Уклав кілька шкільних підручників з української мови, «Українсько-польський і польсько-український словник». *Досліджував творчість* Горация, Тараса Шевченка, Маркіяна Шашкевича, Григорія Цеглинського, Петра Карманського.

5 січня – 90 років із дня народження Миколи Даниловича Сом (1935 – 2013), українського поета-шістдесятника, літературознавця, публіциста, журналіста, громадського діяча, члена Спілки письменників України, заслуженого діяча мистецтв України, відмінника освіти України.

Важливою віхою своєї просвітницької діяльності Микола Сом завжди вважав учителювання: понад десять років (з 1990 року) викладав українську мову та літературу, журналістику, поезику та риторику в рідній Требухівській сільській школі (Київська область), а також у київських школах. У різні роки працював у пресі: завідував відділом поезії в молодіжному журналі «Зміна» (пізніше – «Ранок»), відділом художньої літератури та мистецтва в газеті «Друг читача», літературною частиною «Укрконцерту»; редактором видавництва «Музична Україна»; очолював відділ пропаганди Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Г. Шевченка; в останні роки життя завідував сектором популяризації літератури Публічної бібліотеки імені Лесі Українки (Київ).

Микола Сом – відомий автор поетичних книг: «Йду на побачення», «Хроніка воєнного дитинства», «Присвяти і послання», «Сто епітафій», а також книжок прози, зокрема «З матір'ю на самоті». *Чимало його віршів поклали на музику композитори* О. Білаш, В. Верменич, О. Левицький, П. Майборода, О. Сандлер. *Серед популярних пісень:* «Мрія» («Без вітру не родить жито»), «Вишиванка»,

«Пливе Дніпро до моря синього», «В парі линуть голуби», «Подаруй мені зорю», «Польова царівна», «Квіти говорять», «Вірна дружина моя», «Ода матерям». Відома з дитинства *колискова «Рученьки-ніженьки»* на слова Миколи Сома *протягом 24 років лунала в ефірі телепрограми «На добраніч, діти» та увійшла до Книги рекордів Гіннеса*. Пісні, написані на вірші поета, звучали також у багатьох кінофільмах.

Публічна бібліотека імені Лесі Українки розпочала оцифровку творів Миколи Даниловича Сома та пропонує користувачам їх електронні версії.

Високе визнання творчої спадщини митця – лауреат премій імені Володимира Сосюри й Остапа Вишні за літературні твори, премій фонду Тараса Шевченка, імені Дмитра Нитченка за журналістську та громадську діяльність і премії Олекси Гірника.

6 січня – Всесвітній день дітей-сиріт війни (World Day for War Orphans)

Цей день за ініціативи французької правозахисної організації «SOS Enfants En Detresse» («SOS Діти в біді») покликаний привернути увагу громадськості до нелегкої долі та проблем дітей, які осиротіли через війну, допомогти їм у подоланні травматичного досвіду. *Одним із найважливіших завдань є допомога в усиновленні/удочерінні тих сиріт, які втратили свої сім'ї* та були направлені в притулки й дитячі будинки. Для України значення цього дня наразі є надзвичайним у зв'язку з російською агресією, що призвела до значного збільшення дітей-сиріт.

Щорічно другого понеділка листопада відзначається Всесвітній день сиріт, започаткований у США благодійним фондом The Stars Foundation.

7 січня – Міжнародний день програмістів (International Programmers Day)

Це щорічне професійне свято людей, які займаються програмуванням і роблять наше життя суттєво легшим, цікавішим завдяки новим технологічним розробкам. Програмування поєднує елементи мистецтва, науки, математики та інженерії. Практично кожен електронний пристрій – від пульта дистанційного керування до складних промислових верстатів із програмним керуванням – проходить через руки цих фахівців.

Сьогодні українські програмісти наближають Перемогу України. ІТ-компанії продовжують донатити на армію, боротися на кіберфронті, розробляють проекти, на базі яких ІТ-спеціалісти створюють рішення та застосунки, що дозволять підприємцям швидко відновити свій потенціал після війни.

7 січня – 100 років від дня народження Танасія Танасійовича Баранюка (1925 – 1964), майстра різьблення та інкрустації по дереву

Роботи Танасія Баранюка вирізнялися високим мистецьким смаком, умілим поєднанням традиційних мотивів із новаторськими. Найулюбленіша техніка – інкрустація. Серед найкращих робіт – інкрустований портрет Богдана Хмельницького (1954), архієрейські жезли для багатьох владик (1957–1958), декоративні тарілки, касетки, книги-альбоми, трійці, барильця. Твори видатного

майстра зберігаються у Львівському, Чернівецькому та Коломийському (Івано-Франківська область) музеях, а також за кордоном.

7 січня – 100 років від дня народження Джеральда Малкольма Даррелла (1925 – 1995), британського вченого-натураліста, зоолога, письменника-аніمالіста, автора науково-популярних книг, засновника Джерсійського тресту збереження диких тварин.

Поширенішу інформацію про Джеральда Даррелла буде представлено на сайті КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» у розділі «Бібліотека»

8 січня – 90 років від дня народження Василя Андрійовича Симоненка (1935 – 1963), українського письменника, журналіста, найвідомішого шістдесятника

За своє коротке життя Василь Симоненко зміг написати кілька поезій та новел, *провідним мотивом* яких є синівська любов до матері-України («Задивляюсь у твої зіниці...», 1962), поєднання любові до рідної матері й до Батьківщини, відповідальність за її долю (ліричний вірш у формі колискової «Лебеді материнства», 1962), неповторність кожної людини-особистості (філософський ліричний вірш «Ти знаєш, що ти – людина?...», 1962). Відомий як автор численних статей, театральних і літературних рецензій, трьох казок для дітей та дорослих: «Цар Плаксій і Лоскотон», «Подорож в країну Навпаки», «Казка про Дурила». Збірка «Земне тяжіння» (1964) та книга «Лебеді материнства» (1981) були видані посмертно. **Визнання** – Лауреат Державної премії імені Тараса Шевченка (1995, посмертно), іменем поета названо п'ять премій, у Черкасах діє Літературно-меморіальний музей Василя Симоненка. **Відгуки про творчість:** «...витязь молодого української поезії» (*Олесь Гончар*); «...серед нас не було й немає поета більшої громадянської мужності, більшої рішучості, більшої безкомпромісності, ніж Василь Симоненко» (*Іван Світличний*).

10 січня – Всесвітній день метро (World Metro Day)

Саме в цей день у 1863 році в Лондоні було відкрито першу лінію метрополітену довжиною шість кілометрів. Для XIX століття це стало резонансною подією, адже в багатьох країнах головним видом транспорту тоді ще залишався кінний. У наш час метро має ключове значення для міської інфраструктури, оскільки його потужності дозволяють перевозити величезну кількість пасажирів у 187 містах 59 країн.

Перші лінії Київського метро було відкрито 6 листопада 1960 року – довжиною 5,2 км від станції Дніпро до Вокзальної. Сьогодні метро Києва – 52 станції, три лінії довжиною до 70 км.

Харківський метрополітен відкрито 23 серпня 1975 року, має три лінії довжиною до 38,1 км. У березні 2020 року метрополітен був закритий на карантин у зв'язку з коронавірусом, відкрили його 25 травня. Але через російську агресію, активні бойові дії з 24 лютого до 24 травня 2022 року рух електропоїздів у метрополітені тимчасово не здійснювався, а станції використовувались як

бомбосховище. Сьогодні метрополітен працює в штатному режимі, а на деяких станціях облаштували метрошколу, у якій проходять навчальні заняття.

10 січня – 100 років від дня народження Галини Олександрівни Гриненко (1925 – 2013), української поетеси, перекладачки

Галина Гриненко – член Національної спілки письменників України від 1963 року. У ліричних збірках поетеси звучать мотиви материнства, кохання, утверджуються вічні істини – віри, любові, добра, святості («Сонячні грона», «Зерно», «Пижмо», «Причастя», «Три троянди»; «Життя і строфи: Вибране»). Багато творів написала для дітей: збірки віршів «Золотий дощик», «Чарівна квітка»; збірки оповідань «Нова квартира», «Зустріч біля вогнища», казку «Неслухняний», книги «Коли нам радісно буває», «Катрусина образа», «Лесиків секрет»; п'єси з композитором Юією Рожавською: «Зимова казка», «Як Ведмедик став спортсменом, або Ведмедик-фізкультурник». Окремі вірші для дітей покладали на музику композитори Л. Левітова та П. Шутова.

Лауреат премії імені Лесі Українки 2004 року за збірку «Життя і строфи».

11 січня – Міжнародний день «Дякую» (*International Thank You Day*)

Щороку 11 січня у світі святкують цей день. Запроваджено свято за ініціативою ЮНЕСКО та ООН 2008 року. З кожним роком до нього долучається все більше країн, адже щирі почуття зігрівають душу й розганяють смуток, дарують надію та просто покращують настрій. За допомогою слова «дякую» можна не лише висловити вдячність тим, хто робить наше життя кращим і щасливішим, але й продемонструвати свою вихованість і гарні манери. «Дякую» є одним із найбільш уживаних слів у міжнародній лексиці. Воно вказане в усіх туристичних розмовниках. Римський філософ *Цицерон вважав вдячність не просто найбільшою людською чеснотою, а й матір'ю всіх інших чеснот.*

У цей день люди насамперед дякують усім, хто захищає мирне життя та щасливе дитинство.

11 січня – Міжнародний день заповідників і національних парків

Відзначається цей день з 1997 року за ініціативою Центру охорони дикої природи та Всесвітнього фонду дикої природи. *Заповідати – це передавати в спадщину щось дороге і цінне. Заповідники є найвищою формою охорони природи.* Загалом у світі створено понад 11 тисяч заповідних територій, що мають статус заповідника чи національного парку.

Сучасна мережа природно-заповідних об'єктів України сформувалась у результаті праці багатьох поколінь природоохоронців. Вона відіграє важливу роль у вирішенні проблем збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, у підтримці екологічної рівноваги в природі, формуванні світоглядних орієнтирів людини, спільнот, суспільства. На жаль, унаслідок російської воєнної агресії щодня маємо факти умисних дій окупантів, що спричиняють техногенні аварії, загрожують екологічній безпеці тисяч людей, навколишньому середовищу загалом.

11 січня – 110 років із дня народження Вітольда Антоновича Манастирського (1915 – 1992), художника, графіка, педагога, заслуженого діяча мистецтв України (1975)

Живописець і графік Вітольд Манастирський працював у жанрах портрета, пейзажу, натюрморту, побутової картини. У своїх творах митець оспівує красу рідного Прикарпаття, життя його людей, утілює образи сучасників, людей праці: робітників, селян, діячів науки та культури. **Серед найвідоміших творів художника:** «Гурток гуцульських народних музик» (1951), «Портрет народного художника А. І. Манастирського» (1949), «Легінь» (1949), «Пейзаж з Криворівні» (1956), «Весна на околиці Львова» (1962), «Гуцульський натюрморт» (1957), «Майстерня художника» (1956), «Верховинка» (1960), «Долина Білої Тиси» (1961). Твори художника представлені в багатьох музеях, галереях і приватних колекціях України та за її межами.

Водночас він плідно поєднував творчість і викладацьку діяльність: викладав малюнок і живопис у Львівському художньо-промисловому училищі, на кафедрі рисунка Львівського інституту прикладного та декоративного мистецтва, відомий як професор цієї кафедри та як завідувач кафедри живопису.

11 січня – 100 років із дня народження Віктора Полтавця (1925 – 2003), заслуженого діяча мистецтв України, народного художника України

Віктор Полтавець у 1950 році **закінчив Харківський державний художній інститут**, де навчався в О. Кокеля та М. Дерегуса. Його дипломна робота «Атаку відбито» одразу потрапляє в Національний художній музей України, часто репродукується, стає відомою широкому загалу шанувальників мистецтва. Молодий художник **викладав у Харківському художньому училищі**, працював у видавництві «Мистецтво» (Київ), на початку 60-х років очолює художній відділ видавництва дитячої літератури «Веселка», утверджується як майстер книжкової графіки. **Проілюстрував твори класиків української та зарубіжної літератури**, зокрема Тараса Шевченка, Івана Нечуя-Левицького, Олеса Гончара, Олександра Олеса, Адама Міцкевича.

Твори Віктора Полтавця є в різних музеях України та за кордоном. Чимало його робіт знаходяться в країнах Західної Європи, США, Канаді, Японії. Для картин художник вибирав вагомі, соціально значимі, здебільшого історичні теми.

12 січня – День українського політв'язня

Ця пам'ятна дата відзначається щороку (з 1975 р.) за ініціативою В'ячеслава Чорновола на честь тих відданих синів і доньок України, які не корилися тоталітарній системі, зберігали вірність своїм принципам та ідеалам, хоча й були заарештовані, сиділи у в'язницях і психіатричних лікарнях. Серед них Іван Світличний, Євген Сверстюк, Василь Стус, В'ячеслав Чорновіл, Ірина та Ігор Калинці, Леонід Плющ, Микола Плахотнюк, а також багато інших, хто зазнав переслідування за свої політичні переконання. Дні найбільшої репресивної акції проти українських дисидентів – 12–14 січня 1972 року, коли одночасно заарештували більшість відомих представників національно-демократичного руху й розпочався так званий генеральний погром українського

«шістдесятництва». Репресії 1972 року поклали край цьому рухові. Український самвидав припинив діяльність, а боротьба проти тоталітаризму була таким чином зупинена.

12 січня – 160 років від дня народження Федора Петровича Балавенського (1865 – 1943), українського скульптора, художника, педагога, уродженця міста Люботин Харківської області

Федір Балавенський відомий як член Товариства прихильників української літератури, науки і штуки (з 1904 року) та Наукового товариства імені Шевченка (з 1913 року). *Працював у галузі портретної, станкової та монументально-декоративної пластики.* Виконав понад 20 портретів Тараса Шевченка, створив портрети Миколи Лисенка, Івана Котляревського, надмогильне погруддя Марка Кропивницького (на цвинтарі Харкова, 1914, бронза). Також він є автором алегоричних горельєфів у Києві: на прибутковому будинку інженера Ф. Ісерліса (1909; бетонна композиція «Тріумф Фріни»); головному будинку Маріїнської громади сестер-жалібниць Червоного Хреста (1912—1913, бетонні статуї Медицини, Життя, Милосердя та Любові; на будинку головного корпусу колишнього міського іподрому (1915 – 1916, скульптури юнаків-візників і дівчат із вінками). Разом з учнями виготовив і встановив на терасах і внутрішніх гвинтових сходах подвір'я «Замку Річарда» копії химер Собору Паризької Богоматері (зникли в 1943 році).

Твори Федора Балавенського відзначаються тонким почуттям архітектонічності та художнім смаком.

14 січня – 150 років від дня народження Альберта Швейцера (1875 – 1965), німецького філософа, лікаря, педагога, теолога, місіонера, композитора

Лауреат Нобелівської премії миру Альберт Швейцер – відомий доктор філософії, доктор теології, доктор медицини, почесний доктор кількох європейських університетів, член-кореспондент Британської академії, викладач богословського факультету Страсбурзького університету, засновник етичного вчення Благоговіння перед життям. **У студентські роки брав участь у піклуванні про безпритульних дітей.** Автор наукових праць: «Занепад і відродження культури: філософія культури : ч. 1», «Культура і етика : філософія культури: ч. 2», «Історія дослідження життя Ісуса», «Йоганн Себастьян Бах». Альберт Швейцер *всесвітньо відомий антивоєнними настроями, виступав за заборону атомної зброї.*

15 січня – День народження Вікіпедії (2001 р.)

Вікіпедія – універсальна енциклопедія, головна перевага якої полягає в можливості вільного обміну людськими знаннями. **15 січня 2001 року офіційно було відкрито цю загальнодоступну, вільну, багатомовну онлайн-енциклопедію.** Недолік Вікіпедії – довідник наповнюють люди з різними рівнями освіти й компетентності. Це призводить до того, що деякі статті містять неточності або недостовірні факти. Але водночас Вікіпедія надає можливість редагування, тому наповнюються новими матеріалами бази даних сайту.

Відомі споріднені з Вікіпедією проєкти, які засновані на платформі wiki: Вікісловник, Вікіцитатник, Вікіновини, Вікітека та інші. Поява їх є показником великої популярності проєкту серед користувачів всесвітньої Інтернет-мережі.

Вікіпедія виявилась одним із найуспішніших серед сміливих, дивних і непередбачуваних проєктів ХХ століття.

15 січня – 120 років від дня народження Григорія Борисовича Берковича (1905 – 1976), українського художника, графіка, педагога

Григорій Беркович *викладав у Харківському поліграфічному інституті в 1932–1938 роках*. Працював у різних жанрах живопису. Його картини «Путівль» (1937), «Після варварів» (1942), «Народження ненависті» (1945–1946), «Портрет художника В. Аверіна» (1945), «Любов» (1947), «Натюрморт. Півонія» (1953) позначені вмільм розкриттям теми й образів, живописною культурою виконання. Протягом усього часу художник звертався до графіки в різних техніках, зокрема пастелі, літографії: «Осінь» (1935), «Портрет ударниці Дніпробуду Романенко» (1938). *Значний доробок становлять живописні та графічні твори, присвячені Тарасові Шевченку*: «Т. Шевченко – художник» (1936, 1939), «Друзі біля хворого Шевченка» (1939, 1941), «Т. Шевченко слухає акина» (1943), «Т. Шевченко серед казахів» (1961), «В далекій неволі (Т. Шевченко з другом – солдатом А. Оберемком)» (1963–1964).

Твори художника зберігаються в Харківському художньому музеї, Канівському державному музеї-заповіднику імені Тараса Шевченка.

15 січня – 100 років із дня народження Миколи Гнатовича Літуса (1925 – 2022), кінорежисера, сценариста, актора, педагога, заслуженого діяча мистецтв України

На Київській кіностудії художніх фільмів майстер жанрового кіно Микола Літус створив відомі кінокартини: «Київський театр імені І. Франка», «Веселка» (1959), «Звичайна історія» (1960, у співавторстві з І. Земгалом), «Королева бензоколонки» (1963, з О. Мішуріним), «Дні льотні» (1966, у співавторстві з Різіним), «Лише три тижні...» (1971, у співавторстві з М. Резніковичем), «Якщо ти підеш...» (1977, у співавторстві з В. Шуньком), «Дачна поїздка сержанта Цибулі» (1979, у співавторстві з В. Шуньком), «Подолання» (1982, у співавторстві з І. Симоненком), «Пароль знали двоє» (1985), «На крутозламі» (1985), «Випадок із газетної практики» (1987, т/ф), «Зірка шерифа» (1991), «Дар божий» (1998), «У бога мертвих немає» (1999, к/м).

У 1968 – 1983 роках М. Літус викладав у Київському національному університеті театру, кіно і телебачення імені Івана Карповича Карпенка-Карого.

16 січня – День пам'яті кіборгів

У цей день в Україні вшановують захисників, які з 26 травня 2014 року до 22 січня 2015 тримали оборону Донецького аеропорту від російських окупантів і терористів. «Кіборгами» нескорених українців назвав сам ворог. За офіційними даними, захищаючи Донецький аеропорт, загинуло більше 200 військових.

Кіборги стали символом мужності й відданості ідеалам вільної та незалежної України.

17 січня – Міжнародний День дітей-винахідників (*Kid Inventors Day*)

Здатність до оригінального творчого мислення досить поширена серед дітей. Зважаючи на це, у міжнародному середовищі виникла ідея щорічного проведення Дня дітей-винахідників. **Датою цієї календарної події обрана дата народження дипломата, вченого, журналіста, державного діяча Бенджаміна Франкліна**, який був не тільки одним із фундаторів незалежності США, а й із дванадцяти років цікавився винахідництвом. Найцікавіші винаходи дітей у світі: піч Франкліна, шрифт Брайля, ласти на руки для плавання, крісло-гойдалка, батут, водні лижі, снігохід, фруктове морозиво, рукавички без пальчиків, калькулятор, навушники з хутра, пакет із паперу з прямокутним днищем, робот-інженер БТІ, світлодіодний прилад для худоби, клітинний фільтр, навігатор для сліпих, спосіб перероблення гумових відходів, геліоустановка, захисна пластина, електромобіль. **Прагнення винаходити – це природний стан усіх дітей.** Винахідництвом займаються щорічно до 500 000 дітей у світі, оригінальні винаходи яких, як і дорослих, роблять наше життя більш зручним і цікавим.

20 січня – 100 років із дня народження Юрія Васильовича Мейгеша (1925 – 1999), письменника, педагога, громадського діяча

Юрій Мейгеш учителював на Закарпатті, **очолював Закарпатську обласну організацію Спілки письменників України, товариство книголюбів.** Автор 23 повістей і романів, серед яких: «Новий день» (1953), «Неспокійні серця» (1956), «Сьогодні і завжди» (1969), «Небезпечний вік» (1983), «Стихія» (1985), «Верховинці. Кам'яний ідол» (1987), «Голгофа» (1990), «Фінал драми» (1992), «Срібна земля» (1996). **Твори його вирізняються актуальністю тематики, гострими соціальними конфліктами.**

У 1981 році був представником України на XXXVI сесії **Генеральної асамблеї ООН.** **Нагороди:** Обласна премія імені Федора Потушняка; Літературна премія імені Андрія Головка.

20 січня – 115 років від дня народження Джой Адамсон (Фрідеріке Вікторії Геснер) (1910 – 1980), австрійської натуралістки, зоозахисниці, художниці та письменниці

Джой Адамсон всесвітньо відома книжками, у яких описувала своє життя серед диких тварин в Африці та зусилля щодо захисту їх від браконьєрів, роботу з **левами**, а потім з **гепардами** та **леопардами**. Цілеспрямованість і глибоко продуманий експеримент із повернення до вільного життя дикої **тварини**, вирощеної **людиною**, мав велике значення як один із методів збереження зникаючих видів тварин.

Джой є авторкою багатьох популярних **книг про природу та тваринний світ Африки**, зокрема «Народжена вільною», «Вільна назавжди», «Живе вільною» (про левицю Ельсу та її трьох левенят), сценарію екранізації фільму «Народжена вільною», який отримав «Оскар» і «Золотий глобус». Також Дж. Адамсон була

організаторкою Фонду Ельси та Фонду Піппи, головне завдання якого – переселення в національні парки й резервати тварин, які в рідних місцях проживання є вимираючими.

Як художниця вона займалась ілюстраціями до книг про флору східної Африки, виконала багато малюнків, які мають значний етнографічний інтерес.

21 січня – Міжнародний день обіймів (International Hug Day)

Свято з'явилося 1986 року в США (штаті Мічиган) і поширилося по всьому світу. *Учені стверджують*, що для виживання людина потребує чотирьох обіймів на день, для почуття безпеки – 8, а для розвитку – 12. Дослідники з Університету Карнегі-Меллона провели дослідження (2015 р.), у якому взяли участь здорові дорослі (404 особи), і виявили, що соціальна підтримка та обійми можуть захистити людину від застуди після її контакту з вірусом. Люди, які відчували більшу соціальну підтримку, рідше хворіли. Дослідники також підраховали, що ефект обіймів на 32% пом'якшує стрес. Навіть ті застуджені, які відчували більшу соціальну підтримку й отримували більше обіймів від близьких, мали менш виражені симптоми. Пояснюють це тим, що під час обіймів в організмі виділяється окситоцин – гормон, який розслабляє та знижує тривожність («гормон обіймів»). Вивільняючись протягом 20 секунд обіймів, він знижує кров'яний тиск і зменшує гормон стресу норадреналін.

Міжнародний день обіймів допомагає зрозуміти, що ми залежні одне від одного й щодня потребуємо взаємопідтримки у вигляді обіймів.

22 січня – День Соборності України

(Міжнародна назва: Day of Unity of Ukraine)

Цей важливий День для всіх українців, який має глибоке національне значення, відзначається на офіційному рівні. Свято встановлено згідно з Указом Президента України «Про День Соборності України» від 21 січня 1999 року, у день проголошення Акта Злуки Української Народної Республіки та Західної Української Народної Республіки, що відбулося 22 січня 1919 року на Софійській площі в Києві.

Із 30 грудня 2011 року святкувався День Соборності та Свободи України, а з 13 листопада 2014 року (відповідно до Указу Президента України № 871/2014) свято було відновлено знову як День Соборності України. *Цей день є втіленням ідеї єдності, спільності та нероздільності української нації.* Він закликає всіх українців об'єднатись у найважчі часи, пам'ятати своє історичне минуле й будувати спільне майбутнє. Свято відзначається щороку, є незмінною датою в календарі.

22 січня – 250 років від дня народження Андре-Марі Ампера (1775 – 1836), французького вченого, члена Паризької академії наук

Ампер – відомий фізик, математик, натураліст, один із основоположників електродинаміки, відкривач закону взаємодії електричних струмів (на честь ученого одиницю сили струму названо *ампер*), член Паризької академії наук, багатьох європейських академій наук, професор експериментальної фізики в

Колеж де Франс. Увів поняття «кінематика», термін «електричний струм», винахідник терміна «кібернетика». Винайшов комутатор, електромагнітний телеграф. Автор праць із теорії магнетизму, теорії ймовірностей, механіки, математики тощо. У творі «Нарис філософії наук...» (1834) виклав розроблену ним класифікацію сучасної йому науки.

24 січня – Міжнародний день освіти (International Day of Education)

Уперше світова спільнота відзначала цей день у 2019 році під гаслом «Освіта для сталого розвитку». Покликаний він звернути увагу на актуальні проблеми в галузі освіти. Проголошений рішенням Генеральної Асамблеї ООН (A/RES/ 73/25) 3 грудня 2018 року на міжнародній конференції в Брюсселі, присвяченій проблемам сучасної освіти. Ініціатором запровадження такого дня стала Нігерія. Також *було складено відповідну Резолюцію на підтримку якісної рівноцінної освіти, доступної для кожної людини незалежно від її національності, статі та соціального стану.* У засадах ООН вказано, що кожна людина повинна мати доступ до якісної освіти, щоб стати грамотною, отримати впевненість у собі, забезпечити добробут для себе та своєї родини в майбутньому. *Акцентовано на важливості реалізувати право людей на вищу освіту,* щоб розкрити таланти й розвинути творчість і практичні навички для сталого розвитку у світі. У Міжнародний день освіти на державному рівні відбуваються численні переговори, покликані покращити якість і умови освіти.

24 січня – 150 років від дня народження Оксани Михайлівни Стешенко (Старицької, 1875 – 1942), української письменниці, перекладачки, освітянки

Оксана (донька письменника Михайла Старицького) разом із чоловіком Іваном Стешенком, із Михайлом Коцюбинським, Лесею Українкою, Олександром Тулубом були першими українськими соціал-демократами. Стешенки займалися видавничою та громадською діяльністю, видавали гостросатиричні журнали «Шершень» і «Гедзь». У червні 1917 року Українська Центральна Рада призначила Івана Стешенка генеральним секретарем (міністром освіти в уряді УНР). Оксана працювала у відділі позашкільної освіти та Комісії українського національного театру, головою дитячих притулків департаменту позашкільної освіти. А також *написала для дітей прозові та поетичні твори* («Як Юрко подорожував на Дніпрові пороги», «Три чайнки», «Наша хатина», «Задача», «Казки для дітей», «Бурякова пісня», «Чарівна лопата», «Герої зв'язку»), *хрестоматії для дітей середнього шкільного віку «Рідні колоски»* (1924 – 1925, у другому виданні – «*Колоски життя*»), де зібрано найкращі твори українського письменства.

Крім творів для дітей, Оксана Стешенко є авторкою щирих спогадів про Лесею Українку, Михайла Старицького (свого батька) та низки статей із літературознавства. У 1939 році була прийнята до Спілки письменників України.

25 січня – 400 років від дня народження Марусі Чурай (1625 – 1653), української народної поетеси, піснетворки, співачки

Маруся Чурай, яку часто називають «українською Сапфо», – легендарна українська народна співачка й поетеса часів Хмельниччини, яка, за переказами, жила в Полтаві в 1625 – 1650 роках. Образ її виступає в єдності з образом України. Усі свої найсвітліші почуття вона висловила в піснях. Талановитій дівчині приписують авторство низки відомих у народі пісень: «Віють вітри», «Ой не ходи, Грицю», «Грицю, Грицю, до роботи», «Котилися вози з гори», «Засвіт встали козаченьки» та інших. Як вважають, свої пісні Маруся Чурай найчастіше створювала на основі подій із власного життя. Тому життєпис самої авторки складено за її ж творами та на основі легенд, переказів, усних спогадів сучасників, записи яких не збереглися. *Історико-філософський, соціально-психологічний роман у віршах «Маруся Чурай» Ліни Костенко – один із кращих творів про неї (Державна премія імені Т. Шевченка в 1987 році), однією з проблем якого є проблема війни і миру.*

26 січня – Всесвітній день екологічної освіти (World Environmental Education Day)

Цей день було започатковано в 1972 році на конференції ООН у Стокгольмі. Але саме після проведення Міжнародної конференції (Белград, 1975) щодо довкілля та видання спеціальної Белградської хартії екоосвіти його було затверджено на офіційному рівні. Спрямований на досягнення гармонійних відносин людини та довкілля. **Мета проведення** – звернути увагу на проблеми забруднення довкілля, оскільки люди самі можуть вплинути на якість свого життя завдяки підвищенню екологічної свідомості. **У ЮНЕСКО екологічне виховання визнане одним із найважливіших пріоритетів.**

27 січня – Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту (International Day of Commemoration in memory of the victims of the Holocaust)

Ця щорічна пам'ятна дата, запроваджена рішенням Генеральної Асамблеї ООН (від 1.11.2005 A/RES/60/7), є знаковою для в'язнів найбільшого нацистського табору смерті Аушвіц-Біркенау в Освенцімі, у якому було знищено понад 5 мільйонів людей. Саме цього дня 1945 року солдати 1-го Українського фронту визволили його в'язнів. «Голокост, який призвів до знищення однієї третини євреїв і незліченної кількості представників інших національностей, завжди слугуватиме всім людям пересторогою про небезпеки, які приховують у собі ненависть, фанатизм, расизм і упередження», – наголошено в означеній вище Резолюції Генеральної Асамблеї ООН.

27 січня – 235 років від дня народження Петра Петровича Гулака-Артемівського (1790 – 1865), класика українського письменства, педагога, перекладача, культурно-громадського діяча, українського історика, члена Королівського товариства друзів науки у Варшаві

Петро Гулак-Артемівський у 1817 році переїхав до Харкова, де був зарахований вільним слухачем словесного факультету Харківського університету. Незабаром він уже викладав польську мову, історію, географію, статистику, був магістром історії. **Викладання його пов'язане з Харківським**

університетом (Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна): **професор, декан, ректор (1841 – 1849), почесний член (1855)**. Водночас працював у Харківському та Полтавському інститутах шляхетних дівчат.

Як письменник **належав до Харківської школи романтиків**. Відомий як автор віршів, байок-казок, байок-приказок, романтичних балад, зокрема першої української романтичної балади «Рибалка», переспівів балад Адама Міцкевича, Й. Гете, переробок од Горация, перекладів творів Ж.-Ж. Руссо, Дж. Мільтона, Ж. Расіна, один із засновників «Українського журналу» (1824 – 1825).

28 січня – Міжнародний день захисту персональних даних **(International Data Protection (Privacy) Day)**

Цей День, починаючи з 2007 року, відзначається у країнах Європи відповідно до рішення Комітету міністрів Ради Європи. **Мета його проведення:** підвищення обізнаності, пропагування приватності та найкращих способів її захисту; акцентування уваги користувачів мережі не забувати про дотримання правил поведінки в Інтернеті, які допомагають убезпечити їх віртуальне та реальне життя. З урахуванням сучасних тенденцій у сфері розвитку новітніх технологій захист права на приватність стає дедалі складнішим процесом, що, у свою чергу, потребує більш системного правового регулювання. **На національному рівні ключовими документами у сфері захисту персональних даних є:** Конституція України. Стаття 32; Закон України «Про захист персональних даних»; Документи у сфері захисту персональних даних, ухвалені Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини.

28 січня – Міжнародний день конструктора «Лего»

Саме в цей день у 1958 році було запатентовано цеглинку, яка до цього часу є основою для більшості наборів. **«Лего» вважається одним із найбільш знакових брендів на планеті. Основні переваги цього конструктора –** бездоганна якість виробів, універсальність і необмежений творчий потенціал (із цеглинок можна скласти безліч різних іграшок). Він навчає працювати в команді, розвиває соціальні навички, дрібну моторику рук, творчі здібності, знижує рівень тривоги та стресу, дає простір для фантазії. Компанія пропонує набори для різних вікових категорій, починаючи від 1,5 року до 99 років.

29 січня – День пам'яті Героїв Крут

(Міжнародна назва: Kruty Heroes Memorial Day)

Згідно з Указом Президента України (від 15.01.2007 № 15/2007) 29 січня **вшановують героїв події кінця січня 1918 року, коли київські студенти стримували наступ військ Муравйова під Крутами**. Тоді в нерівній боротьбі полягло 300 юнаків, які захищали українську державність. Це дало час українській делегації укласти Берестейський мирний договір. Ця подія стала символом мужності, відданості рідній землі та боротьби за незалежність України. У 2006 році на залізничній станції Крути відкрили Меморіальний комплекс «Пам'яті героїв Крут». Щорічне вшанування пам'яті Героїв Крут закріплено в

Постанові Верховної Ради України № 261-VII від 16 травня 2013 року «Про відзначення подвигу героїв бою під Крутами». У цей день відбувається скорботна хода, покладання квітів, проводяться тематичні вечори.

29 січня – День пазла та головоломки (Міжнародна назва: *Puzzle Day*)

Свято пазлів і головоломок щорічно проводиться 29 січня. Ця дата пов'язана з найпершим винаходом пазлів у світі, які створив англійський картограф і гравер Джон Спілсбері у XVIII столітті. Винахідник придумав таку тематичну гру: розрізав чорно-білу карту світу за контуром кордонів країн і запропонував скласти її знову. Такі головоломки до XIX століття використовувались як навчальні елементи. На цей час технологія виробництва мало змінилася, тому пазли й досі користуються популярністю у світі, оскільки є корисними для розвитку когнітивних здібностей, зокрема логічного та просторового мислення, навички розв'язання проблем.

29 січня – Міжнародний день мобілізації проти загрози ядерної війни (International Day of Mobilization against Nuclear War)

Дату встановлено на честь дня підписання Делійської декларації, що відбулося 29 січня 1985 року в столиці Індії – Нью-Делі. **Головна мета** – привернути увагу світової спільноти до небезпеки ядерної зброї, проведення запобіжних заходів, спрямованих на попередження загрози ядерної війни. Усе частіше лунають заклики, пов'язані з припиненням ядерного озброєння та необхідністю його ліквідації. Тільки таким чином можна уникнути будь-яких загроз щодо розгортання воєнних дій.

30 січня – Шкільний день ненасильства та миру

Запропонував святкувати його в 1964 році іспанський поет Льоренсо Відаль Відаль на честь Махатми Ганді, який був найяскравішим прикладом упровадження філософії ненасильства, що вплинула на національні та міжнародні рухи прихильників мирних змін. Усе життя він вів боротьбу з кастовою нерівністю та домагався незалежності Індії мирними способами. Тому в цей день у багатьох закладах освіти проводяться заходи, спрямовані на підтримання та поширення ідеї ненасильства.

Схожі події: Організація Об'єднаних Націй у 2012 році проголосила 4 травня Міжнародним днем боротьби з булінгом і запрошує небайдужих людей протистояти цькуванню (булінгу).

30 січня – 95 років від дня народження Всеволода Зіновійовича Нестайка (1930 – 2014), українського прозаїка, класика сучасної української дитячої літератури, нагородженого відзнакою «Золотий письменник України» (2012)

Всеволод Нестайко відомий як літературний редактор журналу «Барвінок», видавництва «Молодь», завідувач редакції для молодших школярів видавництва «Веселка». Автор до 30 книжок оповідань, повістей, казок і п'єс для дітей і юнацтва, переважно пригодницьких і веселих, які виховують високі моральні якості: «Неймовірні детективи», збірки оповідань «Це було в Києві», «Супутник

«Ліра-3», «Пригоди Грицька Половинки», «Незвичайні пригоди у лісовій школі», казки «В Країні Сонячних Зайчиків», «Казкові пригоди Грайлика» та інші.

Найпопулярніший твір – трилогію «Тореадори з Васюківки» – рішенням Міжнародної ради з дитячої та юнацької літератури занесено до «Особливого Почесного списку Г.-К. Андерсена» (1979). Одноіменний телефільм одержав «Гран-прі» на Міжнародному кінофестивалі в Мюнхені та головну премію на Міжнародному кінофестивалі в Австралії.

Визнання Всеволода Нестайка: **Орден князя Ярослава Мудрого 5-го ступеня** (2010), лауреат літературних премій імені Лесі Українки, Миколи Трублаїні, Олександра Копиленка.

Використані джерела

1. Міжнародні дні ООН. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96_%D0%B4%D0%BD%D1%96_%D0%9E%D0%9E%D0%9D#:~:text=%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D0%B4%D0%BD%D1%96%20%D0%9E%D0%9E%D0%9D%20%E2%80%94%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%20%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D1%96,%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%8C%20%D0%B2%D0%B8%D0%B1%D0%B8%D1%80%D0%B0%D1%94%D1%82%D1%8C%D1%81%D1%8F%20%D1%81%D0%B2%D0%BE%D1%8F%20%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0%20%D0%B4%D0%BD%D1%8F .
2. Пам'ятні літературні дати 2025 року : інформ.-довідк. матеріал на допомогу організації роботи з дітьми та підлітками / Нац. б-ка України для дітей ; укладач Л. М. Ільченко. – Київ : НБУ для дітей, 2024. – 60 с. – URL: https://chl.kiev.ua/mbm/%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%D0%B8/2024/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%D1%8F%D1%82%D0%BD%D1%96%20%D0%BB%D1%96%D1%82.%20%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B8_2025.pdf .
3. Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2024-2025 роках: Постанова Верховної Ради України від 21.12.2023. URL: https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/245200.html.
4. Свята та події у січні 2025. URL: <https://daytoday.ua/sichen-svyata-ta-podii/>

Матеріали підготовлені:

Жеребкіною З. Г., завідувачем бібліотеки,
Павловою Г. М., бібліотекарем,
Писаренко Т. І., методистом КВНЗ
«Харківська академія неперервної освіти»